

Rätsel, Scherzfragen und Wortspiele aus Uri

Autor(en): **Müller, Jos.**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Schweizer Volkskunde : Korrespondenzblatt der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde**

Band (Jahr): **19 (1929)**

Heft 1-3

PDF erstellt am: **17.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-1004916>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ein Dienst der *ETH-Bibliothek*

ETH Zürich, Rämistrasse 101, 8092 Zürich, Schweiz, www.library.ethz.ch

Le *crâpé* est une rondelle de pomme de terre etc. cuite directement sur ou contre le fourneau de fonte.

Le *tape-tiu* est une sorte de grande omelette.

La *mijeûle* est l'omelette ordinaire.

Le *knépfelé* est une sorte de beignet cuit à l'eau.

La *floute* est une grande cuillerée de purée de pommes de terre et à la farine, la cuiller étant trempée chaque fois dans du beurre fondu.

Le *beugnat à dgénonye* est un beignet étendu sur le genou avant la cuisson.

Le *pie de tchievre* est un beignet fourchu, le pied de chèvre.

Le *mouesse* est une sorte de marmelade faite avec des pruneaux, du sucre et de la farine.

Le *noddé* est la nouille de ménage.

Le *graibon* est ce qui reste d'un morceau de lard fondu.

Les *voites* étaient des gâteaux à la crème.

Rätsel, Scherzfragen und Wortspiele aus Uri.

1. Es ist ein Würgäli Wargäli auf der Bank,
Wenn es hinfällt, ist es frank,
Es ist kein Dolter im ganzen Land,
Der dem Würgäli Wargäli helfen kann.
(Das Ei.)
2. Als ich a Dinnä, Langä, Magärä,
Nr tüet schier¹⁾ gar vergahgärä²⁾),
Het weder Fleisch nu Blütet,
Und doch isch ds Huttli³⁾ güet. (Hansstengel.)
3. Als het gläbt und läbt nimmä,
Läbig's Fleisch innäg'schoppet,
Mid-em Hinder nachäghoppet. (Der Schuh.)
4. Hüri Müri grüppet,
Limpi Lämpi hanget,
Hüri Müri het 'tänkt:
Hätt-i Limpi Lämpi appäg'hänkt.
(Räze, die auf der Herdstatt kauert und sehnsüchtig nach dem Rauchfleisch ausschaut.)
5. a) Bieri trumpet, bieri schlampet,
Zwei lohet, und zwei stohet,
Und eis zätteret himmänachä.
b) Bier Träpperli, vier Tschäpperli,
Zwei Stüdärysserli und äs Nachätrysserli.
(Kuh.)
6. Dimmerli, Dämmerli,
Als will Einä-n-i ds Thämmelerli,
Ä Blutta-n-und ä Blindä,
Und cha doch ds Loch findä. (Schlüssel.)

¹⁾ ie ist immer als Diphthong zu sprechen. — ²⁾ vergehen. — ³⁾ Das Häutlein.

7. Äs hecklet us=em Hibäli,
Mit shni rotä Tidäli,
Äs hecklet am Rainli
Und zeigt shni dinnä Beinli. (Erdbeere.)
8. Äs isch wÿsses wie Schnee,
J ság der's nu meh,
Äs isch rot wie Blüet,
J ság der ja gnüeg,
Äs isch schwärzes wie Chohlä,
Chasch ratä bis morä. (Kirsche.)
9. Äs isch nitt Fleisch und doch vo Fleisch geborä,
Äs isch der ganzä Welt zum Firspräch üserkorä.
Zuweilen tüet's, zuweilen aber nitt växierä,
Oft Tage lang uss schnewwysseni Fäld spazierä. (Gänsefeder.)
10. Äs sind zwei Gschirrli an=närä Wand,
Hennit weder Reif nu Band,
Und isch doch Dinn's dri. (Mutterbrust.)
11. Batter Abraham, fleischigä Bart,
Springt und läuft, nie getäuft,
Zweimal geborä. (Hahn.)
12. Äs rumplet und pumplet im helzigä Kapitel,
im Lechli isch 'Kilwi. (Roll=Butterfaß.)
13. Lang wien-ni Tannä,
Dinn wien-ni Schlangä,
Schlipfrig wie Nscht
Und äs Loch vardur. (Der Darm.)
14. Äs sind vier Büebä-n-und läuffet mitänand
abb und läuffet, was meeget, und magg keinä-n-am andärä nachä. (Haspel.)
15. Dur-nes Loch schlyst mä-n-innä-n-und dur dry
üsjä, und wem-mä dußä-n-iich, isch=mä-n-ersch
rächt dinnä. (Hemd.)
16. Ä chrummä Batter, ä hohli Müeter, dry Chind,
Und alli dry heisst Spitzgrind. (Der Fleischhasen.)
17. Äs sind zwee Stitt und ä Brunnä-n-und
ä Chaschtä-n-und ä Walb,
Dadruß tanzet Jung und Alt. (Der Mensch.)
18. Obä Haar und unnä Haar
Und i der Mitti wunderbar. (Die Augen.)
19. Ä groði Müeter hed ä Hüffä Chind,
Und alli hennä ä rotä Grind. (Rottkirschbaum.)

20. Æs chunnd eppis uß d'Wält,
Het nu Chopf, nu Bei, nu Haar, nu Hütt
Und schrytt doch überlütt. (Fürz.)
21. Das isch gwiß än armä Tropf,
Wo über d'Stägä-n-üsä gahd uß-ein Chopf.
(Schuhnagel.)
22. Æs gaht vom Hüs und chunnt zum Hüs und
sait nie nytt. (Der Weg.)
23. Ä Tschuppel holzigi Chind und Batter und
Müeter sind äu vo Holz. (Die Leiter.)
24. Ä helzigä Batter, ä tüchigi Müeter und sibä-
n-üsigi Chind. (Der Regenschirm.)
25. Än hsigä Batter, ä wäxigi Müeter und äs
bäuveligä Chind. (Kerze samt Ständer.)
26. Æs isch eppis: wohnä tüets i d'r Stubä-n-
und frässä tüets i d'r Chuchchi. (Der Ofen.)
27. Æs isch eini: mä gaht zue-n-närä zuechä,
ufl-üf, in-si innä, üß und drüß und fort.
(Eisenbahn.)
28. Æs läuft eißter und isch doch immer im Bett.
(Der Bach.)
29. Æs isch zweimal eppis und doch isch nytt.
(Zwei Mädelchen, die bei einander liegen.)
30. Zweimal eis isch eiß. (Ein Ehepaar.)
31. Æs isch eppis: äs hed äs rotä Chäppeli a und
um-mä Hals-äss gälws Bändli.
(Das Zündholz.)
32. Wem-mes üsfariehrt, isch wisses, und wennd's
appächunnt, isch gälws. (Das Ei.)
33. Æs gahd eppis um-mä Gadä-n-unimä-n-und
lahd ä Täller la ghä. (Die Kuh.)
34. Ds Ersccht isch äs langä Ding,
das Zweit äs rundä Ringäli,
das Dritt ä Null
und das Viert äbä-n-äso. (Die Zahl 1000.)
35. Æs isch ä Chischtä, und i der Chischtä sind vier
Briederli, und die cham-mä nid üfänä, ohni mä
tieg d'Chischtä z'rschläh. (Die Kus.)
36. Æs isch eppis: mä tüet's hert innä, zieht's lind
uſä, und wem-me's üfazieht, seicht's.
(Der Waschlumpen.)

37. Ich riehrä-n-eppis bi Rägäwätter rots uss ds Tach
üffa, und wenn'd's appächunnt, isch schwärzes.
(Der Feuerbrand.)
38. D'r Batter hocket us'm Stüehl, und d'Müeter
tüed-ä jättä (peitschen).
(Der Dreifuß auf der Flamme.)
- 39 a) Ach Gott, sibä-n-Ängel, d'r Heer fälig und
d'r Sigrisch, wie mängs Par Schüeh brücht das?
(Nur ein Paar.)
- b) Sibä Heilig, d'r alt Wäzner und sy Suhn fälig,
wie mängs Par Schüeh brüchet die?
(Steines.)
40. Was isch das: Ä Blindä!gsehd ä Haas läuffä,
ä Lahmä läuft'm nachä-n-und fahd-ä, und ä
Bluttä steckt-ä-n-i Sack?
(Eine Lüge.)
41. Kaiser Karl hed ä Hund,
Mä gid'm der Namä mid'm Mund,
Rat-wie heißt d'r Hund.
(Ratwie.)
42. Äs hennd eim dry Chich 'kalberet, die hennd
vier Chälber gha, und „keini“ het zwei gha.
(Zene, die Keine heißt.)
43. Äs isch äs Chind uss d'Wält chu, und das isch
ä Zäntner und zähni.
(Zentner als Geschlechtsnamen und wiegt zehn Pfund.)
44. Worum tüet d'r Fux dr Schwanz nachäzieh?
(Wenn'r Hofsä hätt, tät är än i d'Hofsä schoppä.)
45. Worum tüet-mä d'Härdepsel schellä?
(Wenn s' Fädärä hättet, tät-me s' strupfä.)
46. Worum tiend d'Hiendr der d'Eier leggä?
(Wyl-je-s' nitt chennet stellä.)
47. Worum tüet-mä dä Hichndärä d'Eier gryffä?
(Wenn s' Pfeiferli hättet, tät mä-n-innälüegä.)
48. Worum trät ds Mannävolch d'r Bart?
(Ulm ds Chingi ummä.)
49. Worum tüet-mä 'Kieh abindä?
(Ulm-mä Hals ummä.)
50. Worum frißt d'r Esel Neßlä?
(Wyl er än Esel isch.)
51. Worum hennnd d'Freschä keini Schwänz?
(Wyl scho ihri Boreltärä keini gha hennt.)
52. Worum ässet 'Kind d'Ruß so gärä?
(Wäg dä Chärrä.)
53. Worum lahnd 'Kapiziner ds Fyr nid ab-dä
Beechä la nä?
(Si nähmet's lieber fälder gleitig drab.)

54. Worum müeß d'r Mäntsch äs Chryß ha?
(Susch mießt'r d's Hinder i dä Händä trägä.)
55. Weeles isch d'r heiligeish Tei am mäntschlächä Lyb?
(D's Hinder, das hanged eißter am Chryß)
56. Was isch am Tyfel nit miggli?
(A' Furz us-ärrä Holzbygä-n-üssä findä.)
57. Wer het Gott'dienet und isch doch nid i Himmel chu?
(Der Palmesel.)
58. Weeles isch die chlynscht Stadt?
(Die Bettstatt.)
59. Weeles isch d'r chlynscht Hüet?
(D'r Fingerhüet.)
60. Weeles isch das gresscht Büech?
(D's Äntlibüech.)
61. A was glyched ei halbä Chäss am meischtä?
(Am andärrä halbä.)
62. Woher weisch dü, das Adam und Eva keine
Äntlibüecher gsy sind?
(Wenn-d-s' Äntlibüecher gsy wäret, hättet-s' d'r
Epfel 'bräunt und nit g'gässä.)
63. Was brücht-mä zum Umgħyä?
(Platz.)
64. Wenn staht d'r Papst z'Rom uf eini Bei?
(Wenn'r i ds Bett gaht.)
65. Was fir Holz isch z'meist im Wald?
(chrumms und grads.)
66. Wie mängä Fuszchwanz brücht's vom Brischtä
bis zum Firmamänt?
(Nur einä, wenn'r langä gnüeg isch.)
67. D'Schächäbriggä-n-isch ä Wägg.
68. Morä sind schwärz Lytt.
69. Flielä-n-isch v'rbrunnä.
(Vor Brunnen — verbrannt.)
70. Das isch äu ä Stuch und bliestet nitt.
(Stuch mit dem Messer oder Stichelei.)

Aldorf.

Jos. Müller

Lichbritter.

Um Faulhorngrat gegen den Brienzsee zwischen Laucher und Lägerhorn heißt eine Felspartie „Lichbritter“ (die Siegfriedkarte hat den Namen zu weit unten hingezetzt). Derselbe Name findet sich auch am Theodulpaß und an andern Stellen (Fd. 5, 903). Das Idiotikon erklärt den Namen für bildlich und glaubt, daß er kaum ein Beweis sei dafür, daß die Sitte der Leichenbretter ehemals weiter verbreitet gewesen sei; im Wallis hat sich schon eine ätiologische Sage an den Namen geknüpft (Walliser Sagen 1, Nr. 8), am Brienzsee ist es noch nicht so weit gekommen; auf Befragen erklärten mir die Leute, es seien wohl schon Menschen darüber hinunter zu Tode gestürzt.